І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюз: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXII. Ч. 38. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 27-го ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1965 No. 38. VOL. LXXII.

ОСТАННІ ВІСТІ

П'ятниця, 26-го лютого 1965

В АМЕРИЦІ

КОМУНІСТИЧНУ ПАРТІЮ ЗДА ОСКАРЖУЮТЬ В ТОМУ, ЩО НЕ ЗАРЕЄСТРУВАЛАСЯ як організація, що є агентурою чужої держави. Це вже є друга скарга Департаменту Справедливости проти Комуністичної партії, бо першу скаргу Апеляційний Суд ЗДА 17-го грудня 1963-го року відкинув, вирішивши, що провід Комуністичної партії можна б судити за нереєстрацію аж тоді, коли б в ньому були такі особи, які добровільно хотіли б реєструватися як чужі агенти, це значить наразитися на ризико самооскарження. Департамент Справедливости хоче, щоб важливим було нове оскарження на випадок, якби знайшлся такі особи в проводі партії, що зареєструвалися б як комуністи, це значить, як агенти чужих держав.

КОРОЛІВСЬКА КОМІСІЯ В СПРАВІ ДВОМОВНОСТИ И ДВОКУЛЬТУРНОСТИ В КАНАДІ працювала 20 місяців і видала свій звіт на 212 сторінок, в якому перестерігає канадійців, твердячи, що та країна знаходиться в найбільшій кризі від початку свого існування. „Боротьба між англійською ю французькою мовами, говориться у звіті, може знищити країну,якщо вона буде поглиблюватися". Комісія складалася з 10-ох членів, її найменував прем'єр Лестер Б. Пірсон, її очолювали два предсідники Андре Льорендо — монтреальський редактор і Дейвідсон Донтон, ректор університету в Оттаві. Ця комісія не розв'язала проблеми взаємин між французьким й англійським населенням Канади, заявляючи, що треба дальших студій.

КОМУНІСТИЧНІ СТУДЕНТИ В БУЕНОС АЙРЕСІ ДЕМОНСТРУВАЛИ ПРОТИ ВОЛТЕРА РОСТОВА, який хотів промовляти в справі Союзу для Поступу. Ростов є директором Політичної Ради Плянування в Державному Департаменті і він плянував під час триденного побуту в Арґентині промовити до студентів. Група 80 комуністичних студентів обкидала Ростова яйцями та помідорами, кричачи „Смерть імперіялістам", „Єнкі, йдіть додому!", „Люди бажають миру". Комуністи прийшли приготовані до того, щоб розбити збори та не дозволити промовляти Ростову, який прибув на збори в товаристві декана економічного факультету Пассалякви.

ПРОПОНУЄ ЕКОНОМІЧНУ УНІЮ МІЖ КАНАДОЮ І ЗДА президент біржі в Торонті Говард Д. Ґреґем в промові на зборах Канадійського Т-ва в Лос Анджелесі. Він сказав, що економічна унія між обидвома країнами розв'язала б справу великих американських інвестицій в Канаді і замалого торговельного ринку в Канаді, щоб розбудувати домашню промисловість так, щоб створити потрібне число варстатів праці. Ґреґем пропонує зорганізувати Північно - Американський Коммонвелт, або Коммонвелт Північної Америки, до якого крім Канади і ЗДА, можливо, мало б належати і Мехіко. Канада зберігала б при економічній унії повну політичну самостійність.

ЗАПЕРЕЧУЮТЬ ВІСТКУ ПРО НОВІ ВИБОРИ В КАНАДІ, які мали б відбутися вже в червні ц. р. Голова провінційного Виборчого Комітету Ліберальної партії в Новій Шотляндії, Джан Ф. Крюікшенк заявив, що прем'єр Лестер П. Пірсон видав інструкції, щоб партія підготовлялася до виборів вже в червні ц. р. Це він говорив на партійних зборах в Емгорсті, Н. Ш. Але негайно появилося заперечення цього крайовим директором Ліберальної партії в Оттаві Кейтом Дейві, який сказав, що вістка про нові вибори „вповні неправдива", і що прем'єр не думає про те, щоб заряджувати нові вибори в цьому році.

У СВІТІ

ПІВДЕННА КОРЕЯ ВИСИЛАЄ 2.000 СВОЇХ ВОЯКІВ, головно технічних військ, до Південного В'єтнаму. Перший транспорт прибув уже туди. Південні корейці, маючи кривавий досвід з своєї війни проти комуністів, є найбільш надійним військом на протикомуністичному фронті.

ІНДОНЕЗІЙСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ СУКАРНО СКАРЖИВСЯ В СВОЇЙ ОСТАННІЙ ПУБЛІЧНІЙ ПРОМОВІ на нібито вороже становище американської преси у відношенні до Індонезії та заявив, що коли американська преса припинить свої атаки, то й він „вплине" на індонезійську пресу, щоб не атакувала ЗДА. Сукарно „забув" дві справи: що американська преса зареаґувала тільки на палення індонезійцями американських бібліотек в Індонезії, шикани проти американських дипломатів та прокомуністичну політику Індонезії, і що — далі — в ЗДА існує вільна й незалежна преса, а в Індонезії не існує вільної преси.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ У ТАНТ висловився у своїй заяві з минулої середи, що він певний, що американський нарід також прихилився б до його думки про потребу переговорів в справі В'єтнаму, „як би знав усю правду". На другий день він спростував, що він не думав, кажучи таке, наче б американський уряд скривав будь-що перед своїм народом, але — мовляв — дуже трудно будь-кому збагнути всю правду про трагедію народу в Південному В'єтнамі.

ДО ІЗРАЇЛЮ ПРИБУВ АВЕРЕЛЛ ГАРРИМАН, похідний амбасадор ЗДА, і перевів довгі наради з керівними тамошніми державними чинниками. Ситуація на Середньому Сході загострилась у зв'язку з підпорядкуванням Єгипту Совєтам, від яких Єгипет дістає щораз нові транспорти зброї. За спонукою збоку Москви — Єгипет запросив і з парадою приймав східньо-німецького „президента" Ульбрихта. Внаслідку виник конфлікт щодо достав зброї Ізраїлеві Західньою Німеччиною.

У МАДРИДІ В ЕСПАНІЇ ПРИЙШЛО ДО СУТИЧКИ між поліцією і студентами. 5.000 університетських студентів під проводом чотирьох професорів пішли демонстраційним походом вулицями столиці на знак протесту проти монопольної, контрольованої урядовою партією, організації студентів. Вантажні авта, повні поліціянтів, заступили дорогу походові. В сутичці було багато потурбованих. Поліція арештувала кількадесятьох студентів і 4-ох професорів.

ЛІДЕР ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІҐРАЦІЇ АРЕШТОВАНИЙ — твердять його однодумці-португальці в Альжирі. Генерал Умберто Дельґадо, який постійно живе в Арґентині, прибув ще в минулому місяці до Альжиру, щоб стрінутись там з своїми сторонниками та дістати допомогу від Альжиру в боротьбі проти диктаторського режиму Салязара в Португалії. Він виїхав 8 лютого з Альжиру, щоб таємно відбути нараду підпільної організації Португальський Фронт Національного Визволення і з того часу слух за ним загинув. Існує здогад, що внаслідку зради еспанська поліція арештувала його.

В АРАЯТІ НА ФІЛІППІНАХ СУДЯТЬ в американському військовому суді 21-річного летуна Ларрі Кола за те, що він застрілив на американській летунській базі 16-річного філіппінця Рожеліо Баляґтаса. Те вбивство спричинило протиамериканські демонстрації на Філіппінах.

ПРОФ. Л. ДОБРЯНСЬКИЙ ПЕРЕСТЕРІГАВ СЕНАТ ПРОТИ ТОРГУВАННЯ З СССР, ЩО СКРІПЛЮЄ КОМУНІЗМ

Вашинґтон. — Професор економії у Джорджтавнському університеті у Вашинґтоні зізнавав, як один із фахівців, перед сенатською Комісією закордонних справ в ході дебати на тій Комісії про американську закордонну торгівлю, зокрема з ворожими Америці країнами. Проф. Лев Добрянський перестерігав, що комунізм запанує у світі, якщо вільний світ не вимагатиме від Совєтського Союзу й інших комуністичних країн політичних концесій в заміну за облегшення торгівлі з тими країнами. Він пропонував створити західній бльок для торговельних взаємин — за зразком військово-політичного бльоку Атлантійського Союзу (НАТО). Совєтський Союз вважає торгівлю за один із засобів війни. „Ми не повинні вагатися користуватися торгівлею, як засобом в обороні миру, так само, як червоний тоталітаризм не вагається вживати її, як засобу для перемоги комунізму" — казав проф. Добрянський. Він поручав стосування відплатних засобів за порушування Совєтами прийнятих ними міжнародних зобов'язань і пригадав низку зламаних ними договорів. „Ню Йорк Таймс", який широко зреферував зізнання проф. Лева Добрянського в своєму числі з 26 ц.м., назвав ті зізнання „найбільш енерґійною атакою, що її будь-коли чула та Комісія, проти облегшування торгівлі з комуністичними країнами без ніяких передумов".

Департамент Справедливости оскаржує Комуністичну партію за невиконання закону про реєстрацію

Вашинґтон. — Згідно із Законом про Внутрішню Безпеку країни провід Комуністичної партії ЗДА та всі її члени мають реєструватися в урядовій аґенції як аґенти чужої країни і подавати щороку всі дані про фонди, якими розпоряджає ця партія. Департамент Справедливости вніс був скаргу проти партійного проводу за те, що він не виконав цього закону. Але Апеляційний Суд ЗДА 17-го грудня 1963-го року, розглядаючи апеляцію партійного проводу, вирішив, що не можна змусити комуністичний провід до того, щоб він сам себе оскаржував, реєструючися, як чужа аґентура. Апеляційний Суд став на становищі, що можна б скаржити партійний провід аж тоді, коли б знайшлися такі особи, що добровільно хотіли б зареєструвати себе як комуністи. 25-го лютого Департамент Справедливости вніс нову скаргу проти проводу Комуністичної партії за невиконання закону про реєстрацію. В новій скарзі Департамент Справедливости не твердить, що є такі комуністи, які добровільно хочуть реєструватися як чужі аґенти. Адвокат Комуністичної партії в Ню Йорку Джан Дж. Ебт заявив, що уряд не матиме жадного успіху із своєю скаргою, подібно, як це було вже давніше, починаючи від 1950 року, коли Конґрес схвалив був закон про Внутрішню Безпеку, проти вета тодішнього президента Трумана.

СОВЄТСЬКІ САТЕЛІТИ ЛІТАЮТЬ ПОНАД ЗДА

Вашинґтон. — Нове число журналу „Авіяційний Тиждень" повідомляє про те, що совєтські сателіти постійно літають довкола Землі та слідкують за тим, що діється у ЗДА. Те саме роблять й американські сателіти, які кружляють довкола Землі і бачать що діється в СССР. Пригадується при тій нагоді, що ще Нікіта Хрущов в розмові з одним американським відвідувачем СССР натякав на те, що совєтські сателіти мають під своїм „оком" ЗДА.

Цьогорічні Шевченківські Роковини Ню Йорк відзначить Фестивалем української пісні і танків

Група українських танцюристів з Асторії під проводом п-і Е. Оїриско, яка в квітні 1964 року виступала на Світовій виставці у Нюйоркському Стейтовому Павільйоні і потім брала участь в програмі Українського Дня на цій же виставці 19-го липня 1964-го року

Ню Йорк. — Цьогорічні традиційні Шевченківські Роковини відзначить Ню Йорк великим фестивалем української пісні й танку, який організує Український Конґресовий Комітет Америки. Фестиваль відбудеться в неділю 14 березня о год. 2-ій по полудні у великій залі Музичної Академії при 30 Ляфаєт вулиця, в Брукліні. Ціла програма основана на окремому, для цієї цілі написаному монтажі „Шевченкова Україна", пера Леоніда Полтави, який використав в своєму тексті твори автора „Кобзаря". В програмі беруть участь: Український хор „Думка" під диригентурою Івана Задорожного, Об'єдані Українські Танцюристи Метрополітальної Округи під керівництвом хореографа Вадима Сулими та Симфонічна Оркестра міста Ню Йорку.

Цього року Ню Йорк не влаштовує іншої імпрези для відзначення Шевченківських Роковин, тому можна сподіватися, що велика заля Музичної Академії буде вщерть виповнена українцями великого Ню Йорку, які скористають із цієї рідкісної нагоди побачити й почути Фестиваль української пісні та танків у виконанні Українського Хору „Думка" та Об'єднаних Українських Танцюристів. Українські склепи в Ню Йорку вже тепер продають квитки вступу на цей Фестиваль із репрезентативною програмою в ціні дол. 5, 4, 3 і 2.

„ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ" — МАДЯРСЬКИЙ СК

В неділю, 28-го лютого відбуде футбольна дружина „Чорноморської Січі" з Нюарку товариські змагання на виїзді із Мадярським СК у Ню Бранcвіку. Початок змагань о год. 2:30 по полудні. Тиждень пізніше мали б відбутися відплатні змагання цих двох дружин Східньої Конференції в Нюарку.

РАСК: ПЕРЕДУМОВОЮ ДЛЯ ПЕРЕГОВОРІВ Є КІНЕЦЬ АҐРЕСІЇ КОМУНІСТІВ

Вашинґтон. — „Чого тепер нема — це будь-якого натяку, що Ганой (Північний В'єтнам) готов припинити те, що він робить і щодо чого він знає, що воно звернене проти його сусідів. Відсутність цього основного елементу стосується теперішньої дискусії на тему чогось, що називають „переговорами". Політичні лінії комунікації були і є відкритими до різних урядів, заінтересованих у тому, щоби розглянути можливості мирної розв'язки. Але переговори, які мали б на цілі потвердження аґресії, є неможливими. І переговори, які мають закінчитись огірченням та ворожнечею, ще тільки збільшують загрозу".

Таку заяву склав державний секретар Дін Раск на вступі своєї пресової конференції в минулий четвер 25 лютого ц. р. Дін Раск звернув увагу, що „дехто зраджує коротку пам'ять" і пригадав низку офіційних заяв та формулювань американської політики у відношенні до Південної Азії та зокрема до Південного В'єтнаму і Ляосу. Він пригадав тут становище ЗДА ще за президента Айзенгавера, кілька заяв президента Джансона та найважливіші конґресові резолюції в цій справі, як теж суть Пакту в Манілі з лютого 1955 року. Всі ці акти підкреслюють те саме: заінтересування Америки у збереженні волі у південно - азійських країнах та її готовість поспішити з допомогою кожній південно - азійській країні, загроженій комуністичною аґресією. Раск потвердив ще раз, що Америка не має на Півдні Азії ніяких територіяльних амбіцій та не шукає там терену для будь - якої власної колоніяльної експансії. Єдине, чого прагнуть ЗДА — це те, щоб комуністичні країни, в даному випадку Північний В'єтнам, зрозуміли становище Америки та не переводили злочинної інфільтрації в сусідніх країнах і не організували там терористичної боротьби і партизанської війни. Заява Діна Раска є відповіддю на останні заяви різних закордонних державних мужів у користь „політичної, а не військової розв'язки" південно-в'єтнамської проблеми. Тому два дні виступив з повторною заявою генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант, який водночас повідомив, що він офіційно звернувся до різних „заінтересованих сторін" з своїми „суґестіями". За повідомленням газет У Тант дістав однаково від Совєтського Союзу, як і від Північного В'єтнаму повідомлення дипломатичним шляхом, що ті комуністичні держави погоджуються на нову міжнародну конференцію про мирне полагодження проблеми В'єтнаму. — однак У Тант не сказав нічого по суті, як та розв'язка могла б виглядати. Зате в комуно - китайській пресі появились атаки проти Совєтського Союзу, що той не дав видатної допомоги Північному В'єтнамові, який підтримує „визвольну війну" південних в'єтнамців проти „імперіялістів". Пресовий секретар Білого Дому Джордж Ріді негайно повідомив пресу, що американський Уряд нікого не уповноважував до посередництва в справі В'єтнаму та що найкращий шлях до запевнення миру — припинення активної допомоги південно - в'єтнамським партизанам збоку Північного В'єтнаму.

Генерал Нґуєн Хан виїхав з Сайґону до ЗДА з дипломатичною місією

Сайґон. — Недавній диктатор Південного В'єтнаму, генерал Нґуєн Хан, який 30 січня минулого року здобув у військовому перевороті становище прем'єра і головного команданта південно-в'єтнамських збройних сил, відлетів в минулий четвер 25 лютого через Гонґ Конґ до Америки в характері „похідного амбасадора". Хоч цьогомісячний переворот проти нього не вдався, проте Військова Рада більшістю своїх членів зажадала від нього зречення з становища головного команданта і призначила на його місце генерала Тран Ван Мінга. Нґуєн Хан від'їхав з своєю дружиною і четверо дітьми. Офіційно він дістав завдання пред'явити Об'єднаним Націям і різним західнім країнам докази, що південно - в'єтнамські комуністи дістають зброю, вирял і людські підкріплення від Північного В'єтнаму.

Д-р М. Стахів видав п'ятий том монографії „Україна в добі Директорії УНР"

Скрентон. — В серії Бібліотека Українознавства, що її видає Наукове Товариство ім. Шевченка, вийшов тут п'ятий том монографічної праці відомого дослідника політичної історії доби українських визвольних змагань проф. д-ра Матвія Стахова „Україна в добі Директорії УНР". Видано цей том з окремим підзаголовком „Директорія й Антанта" і стосується він альянтсько-французького десанту 1919 року в Одесі і в інших областях Півдня України і зв'язаних з цим десантом подій, як також дипломатичної боротьби української делеґації на мировій конференції в Парижі. В цій останній частині подані тексти всіх українських дипломатичних нот урядів УНР і ЗОУНР та висвітлено реакцію на них міжнародних чинників. Для написання цього тому використано всі опубліковані досі матеріяли, як також невідомі ще архівні документи з українських, французьких, американських, російських і польських джерел.

Опублікований тепер том має 248 сторінок — і в ньому вміщено 14 оригінальних фотографій здебільша досі не публікованих. Видано цей том коштом Українського Народного Дому в Торонті.

У Мюнхені помер д-р Юрій Студинський, професор Українського Вільного Університету

Мюнхен. — Вночі з середи 24 лютого на четвер 25 лютого ц.р. тут помер на удар серця на 62-му році життя відомий український науковець з ділянки права й політичних наук д-р Юрій Студинський, звичайний професор Українського Вільного Університету. Народжений 7 грудня 1903 р. в рідні історика української літератури й культурного відродження Галицької України проф. Кирила Студинського, довголітнього голови НТШ, Юрій Студинський закінчив академічну гімназію у Львові і потім студіював право й політичні науки в Сорбонському університеті в Парижі. В студентських роках був активним діячем Українського Пласту, членом пластового куреня „Лісові Чорти". Покійний брав активну участь в праці Українського Вільного Університету, очолював якийсь час деканат факультету права і суспільних наук і останніми роками викладав історію господарства й економічних доктрин, економічну політику, як також теорію та історію кооперації. Похорон Покійного відбудеться у Мюнхені.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

В СТЕМФОРДІ ВИСВІТЛЕНО ФІЛЬМ „ШЕВЧЕНКО У ВАШИНҐТОНІ"

Стемфорд. (РСҐ). — Дня 19-го лютого ц. р. в шкільній авдиторії Стемфордської Семінарії, кінорежисер Юрій Тамарський висвітлив фільм „Шевченко у Вашинґтоні".

Юліян Ревай, в імені Крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові, привітав Владику Йосифа, як і всіх присутніх та виголосив вступне слово до фільму, а також поінформував про урочистість вмурування документів під пам'ятником Шевченкові у Вашинґтоні, що має відбутися у травні м-ці 1965 р.

В часі висвітлення фільму, присутні священики, студенти і професори частими і голосними оплесками виявляли своє захоплення фільмом.

Після фільму, д-р РоманС. Голіят представив чисельній авдиторії заповідача фільму Юліяна Ревая. Владика Йосиф від себе й всіх присутніх подякував за показ фільму та підкреслив історичну вагу сфільмованих урочистостей 27-го червня 1964 року, особливо відслонення пам'ятника Шевченкові 34-им Президентом ЗДА, ген. Двайт Айзенгавером. Владика підкреслив, що пам'ятник Шевченкові у Вашинґтоні — це символ рівноправства, братерства та братньої любови.

Як Шекспір для англійців, Ґете для німців, так і Шевченко для українців є постаттю, що є гордістю народів.

Після фільму, Владика Йосиф показав присутнім Музей Стемфордської Академії, де зібрано багато цінних експонатів, різьб, грошей, народної ноші та інших предметів історичної вартости. Погруддя Тараса Шевченка, роботи мистця Архипенка, подароване УНСоюзом, є також власністю згаданого музею.

ЗУСТРІЧ З ПРИВОДУ ПОЯВИ ПЕРШОГО ТОМУ СТУДІЙ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Вінніпеґ. — Українська Вільна Академія Наук при співпраці „Рідної Школи" ім. Маркіяна Шашкевича та братніх організацій улаштовує в неділю 28 лютого зустріч з українським громадянством з нагоди появи першого тому „Студій До Історії Українців Канади" в опрацюванні д-ра М. Марунчака. З цієї нагоди будуть передані спонзорам цього видання перші примірники книжки. Зустріч буде попереджена короткою сесією УВАН, в якій візьмуть участь: о. шамбелян Йосиф Пуляк, пані О. Войценко, професор Я. Рудницький та д-р М. Марунчак.

РЕД. В. КАЧМАР БРАВ УЧАСТЬ В УРОЧИСТОСТЯХ ІНСТАЛЯЦІЇ КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО

Нюарк. — В суботу 20 лютого ц.р. виїхав літаком до Риму ред. Василь Качмар, секретар Крайового Комітету за Український Патріярхат у ЗДА, щоб, як представник цього комітету взяти участь в урочистостях інсталяції І.Е. Кардинала Йосифа Сліпого в дні 22 лютого та консисторії Кардиналів в дні 25 лютого. Крім ред. А. Драгана і ред. В. Качмара перебував у Римі, як звітодавець філядельфійського щоденника „Америка" також ред. Мстислав Дольницький.

ПРОФ. ОМЕЛЯН ПРІЦАК ВИСТУПАЄ ІЗ ДОПОВІДДЮ В УВАН

Ню Йорк. — Відомий український сходознавець, звичайний професор Гарвардського Університету д-р Омелян Пріцак виголосить у неділю 28 лютого ц. р. під час пленарної конференції УВАН доповідь на тему „Політична географія евразійського степу XII століття та її віддзеркалення Слові о полку Ігоревім".

Конференція з доповіддю проф. О. Пріцака відбудеться о год. 6:30 вечора в будинку УВАН при 206 Вест 100 вул. у Ню Йорку.

ПРОФ. Д-Р ЯКІВ ЗОЗУЛЯ ПРОЧИТАЄ ДОПОВІДЬ В НТШ

Ню Йорк. — Дирекція Українського Військово-Історичного Інституту при НТШ влаштовує в суботу 27 лютого ц. р. наукову конференцію з доповіддю проф. д-ра Якова Зозулі на тему „Відступ з Києва в січні 1918 року й організація санітарної служби в українській армії".

Відбудеться конференція о год. 6-ій вечора в Українському Інституті Америки при Іст 79-а вулиця у Ню Йорку.

ВЕЧІР ПРО БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ ДОГОВІР У НЮ ЙОРКУ

Заходом Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку відбудеться в п'ятницю 26 лютого ц. р. вечір, присвячений 47-им роковинам Берестейського договору. Борис Ржепецький прочитає уривок своїх споминів „Перша зустріч з німецьким військом на території України" і ред. Іван Кедрин-Рудницький промовлятиме на тему „Світла й тіні Берестейського договору".

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

(Що пишуть комуністичні газети в Україні)

БУДУЮТЬ І СМАКУ НЕ ЧУЮТЬ

Ще в травні минулого року в Одесі збудували п'ятиповерховий будинок. Не встигли до того будинку вселитися пожильці, як зразу ж почалися прикрощі: одвалилася стеля, зламалися двері, протікає дах . . .

А директор цього будівництва, — пише кореспондент „Радянської України" з 9 лютого ц. р, — одержав нагороду, 2.795 карбованців — за брак.

ПРОБЛЕМА . . . ЧИСТОЇ СОРОЧКИ

— Де випрати білизну? — це не абияке питання у Харкові, пише дописувач „Радянської України".

Пральні перуть білизну переважно масових замовників ресторанів, їдалень, гуртожитків, і мало дбають про задоволення особистих потреб громадян. Коли ж кому й пощастить, то „замовникам видають продукцію, яку зможе назвати білизною хіба людина з розвинутим чуттям гумору".

Ця сама біда і в Києві: „Проблемі звільнення жінок від цієї тяжкої праці досі не надають належної уваги".

ЯК НАГАНЯЮТЬ МОЛОДЬ ДО ПРАЦІ

Як відомо в Україні почали запроваджувати „посвячення" в хлібороби — на селі і в робітники — на фабриках

У Запорізькій області, — повідомляє 9 лютого ц. р. „Молодь України", — пішли ще далі: там у юнаків і дівчат відзначають перший варстат, перший інструмент в руках, першу деталь, перший виробничий розряд і . . . першу „получку", тобто перші запрацьовані гроші.

ВТІКАЮТЬ ІЗ ФАРМ

„Молодь — на фарми!" — такими гаслами переповнені газети в Україні. Тим часом у Вінницькій області кожен рік скільки послали в тваринницькі фарми дівчат і хлопців, стільки ж відтіля і втекло, — пише 9 лютого ц. р. дописувач „Молоді України".

„СЛОВНИК АТЕЇСТА"

„Радянська Україна" в ч. 28 захоплено пише про випуск „Словника атеїста", зредаґованого І. Головахою. Такий посібник, мовляв, це перший помічник у боротьбі з релігією.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Переговори — з ким і про що?

Генеральний секретар Об'єднаних Націй поновив свій заклик повести переговори „між усіма заінтересованими сторонами" про мирне поладнання проблеми В'єтнаму. До попередніх речників закінчення війни у В'єтнамі міжнародною конференцією в Женеві — французького президента де Голля і індійського прем'єра Вагадура Шастрі — приєдналися ще й кремлівські володарі. „Ню Йорк Таймс" зараховує до прихильників такої конференції також Британію, дармащо у повідомленнях з Лондону читаємо якраз протилежне твердження: Британія побоюється переговорів з комуністами про В'єтнам, як скріплення агресивної політики Індонезії у відношенні до Маляйзії. Названий нюйоркський щоденник твердить, що у світі є вже тепер стільки прихильників конференції в справі В'єтнаму, що ЗДА були б у своїй опозиції до такої конференції „ізольовані", якщо не було б ще другої держави, яка ніби теж не хоче переговорів, — комуністичного Китаю. Але, читаємо, коли ЗДА, СССР та Північний В'єтнам погодяться розпочати переговори за конференційним столом, то й комуністичний Китай не зможе відтягатись, бо інакше може бути затаврований, як „підпалювач війни".

Цілком зрозуміло, що Північний В'єтнам і СССР воліють переговори, як війну. Можна припускати, що войовничі вигуки пейпінґських володарів мають на цілі лише відстрашити Америку від війни, в якій була б зламана потуга Пейпінґу. Бо коли ціллю мирової конференції має бути те, щоб — як каже У Тант — З'єднані Держави з гідністю відійшли з тієї частини світу, себто з Південної Азії, то виграти на цьому можуть тільки — комуністи. Бо як не стане там ЗДА, то широко будуть відкриті двері для повного скомунізування цілого В'єтнаму і цілого Півдня Азії. І тоді можна з математичною точністю вирахувати, що не будь-хто з нинішніх південнов'єтнамських генералів, а комуністичний ватажок Го Чі Мінг відбуде тріюмфальний в'їзд до Сайґону.

У цій новій заяві У Танта і в повідомленні про „одностайний фронт Парижу і Москви" в справі В'єтнаму нема й згадки про дві нібито маловажні справи: про волю народу в Південному В'єтнамі і про гарантії, що „невтралізація" В'єтнаму, як вислід конференції, не означатиме у практиці перемоги комуністів. Дотепер усі переговори з комуністами — в Ялті, Потсдамі, в Панмунджомі про Корею і в Женеві про Індо-Китай — кінчилися перемогою комуністів, поширили їх стан посідання, стабілізували їх режими та відкрили поле для дальшої експансії. Можна тільки дивуватися державним мужам із вільного світу, які, всупереч історичним фактам, є адвокатами дальших переговорів з комуністами.

Прокляті роки — і вчора, і нині

Передрукований на іншому місці в цьому числі „Свободи" уривок із спогадів Леоніда Первомайського про відомого українського мистця - портретиста і театрального декоратора Анатоля Петрицького це тільки натяк на ті страшні „прокляті роки", що їх переживала й переживає Україна під владою московського окупаційного режиму. Усіх тих страхіть, окрасць завіси над якими несміливо підносить Леонід Первомайський, зазнавав у своїй мистецькій творчості не тільки Анатоль Петрицький, не тільки ті чи інші українські мистці, літератори, науковці. Подібної долі зазнавали сотки й тисячі діячів української культури, і тільки деяким з-поміж них пощастило врятуватися так, як це сталося з Анатолем Петрицьким і ще з кільканадцятьма іншими т. зв. реґабілітованими із зламаним здоров'ям.

Картина, про яку натякає Леонід Первомайський, страхітлива, гідна описів дантейського Пекла чи образів, що їх вивів у своїй поемі „Попіл імперії" Юрій Клен. Безпідставних репресій, тобто ув'язнення, розстрілів і депортацій, зазнавали справді таки усі верстви суспільства. Несподівано зникали не лише вони самі, діячі культури, мистці, літератори, науковці і дослідники з оточення їхніх родин і друзів, але й усі їхні твори, образи, різьби, композиції. Їх картини знімали залякані службовці із стін музеїв, приховували в підвалах, а потім, щоб самим не попасти в біду — знищували. Не залишалося таки нічого — ні картин, ні книжок, ні рукописів. Гинуло, пропадало все. Знищення було таке тотальне, що ті, хто залишився живим, що їх реґабілітовано потім так, як Петрицького, не були вже в стані творити, закінчувати навіть започатковані твори.

Большевицька пропаґанда запевняє сьогодні на всякі лади, що такого роду „масові порушення соціялістичної законности" припинено, що репресованим привернено їхнє добре ім'я і місце в суспільстві, що їх повернено українській культурі і т. ін. Спогади Л. Первомайського про останні роки життя Анатоля Петрицького, такі ж трагічні, як і картини списаного ним знищення в період „культу особи Сталіна", доводять, що й сьогодні ставлення режиму до діячів культури не змінилося. В глухому мовчанні, одвернувшись до стіни, помирали й помирають вони — усі оті репресовані й „реґабілітовані" Петрицькі. Як вилучених із суспільства людей, кладуть їх у труни і покрадьки ховають на кладовищах. Така бо людоненависна, соцреалістична система, накинута Москвою Україні й українським людям.

ДОКТРИНА — НЕ ПОМІЧ

Мюнхен. — 1955 року прем'єр уряду Німецької Федеративної Республіки — НФР Аденауер відбув подорож у Москву, і від того часу між Західньою Німеччиною і СССР настали нормальні дипломатичні зв'язки. Правда, делеґації НФРеспубліки довелося при тому проковтнути гірку пігулку, якою їх почастував Хрущов: німці мусіли прийняти як факт, що, окрім посольства НФРеспубліки в Москві, є дипломатично визнане посольство другої „німецької держави", так званої Німецької Демократичної Республіки", на чолі з комуністом Вальтером Ульбріхтом.

Аденауер на цей факт махнув рукою: він добився від Хрущова, щоб совєтський уряд випустив на волю полонених німецьких вояків і цивільних, що 10 років по закінченні війни перебували на роботах в СССР. „Німецьку Демократичну Республіку" Ульбріхта визнали також усі „народні демократії".

Після нав'язання дипломатичних зв'язків з Москвою в Бонні вирішено прийняти проєкт проф. Гальштайна: не допустити, щоб якабудь інша держава визнала „демократичну республіку" Ульбріхта. Боннський уряд загрозив перервати дипломатичні зносини з тою країною, яка визнає уряд Ульбрихта в совєтській зоні Німеччини. В 1958-му році, коли юґославський диктатор Тіто визнав уряд Ульбріхта, Бонн припинив дипломатичні зносини з Бєоградом.

З того часу, здавалося, Гальштайнова доктрина почала діяти. Нові держави в Азії й Африці уважали за вигідніше для себе бути у зв'язку із НФРеспублікою, що має могутню індустрію і впорядковані фінанси, ніж з державою Ульбріхта, яка залежить від ласки Москви, як колоніяльна провінція. Однак дійсність показала, що „доктрина", встановлена урядом НФРеспубліки, може принести Німеччині немалі труднощі й турботи.

В Москві зрозуміли, що в доктрині Гальштайна є „дірка", яку можна розширити і тим звести її нанівець. Москва, в спілці з єгипетським диктатором Нассером, наставила пастку на Гальштайнову доктрину: на відвідини Єгипту Нассер запросив Ульбріхта.

В Бонні постало занепокоєння: чи не схоче Нассер визнати „уряд" Ульбріхта в совєтській зоні? Уряд НФРеспубліки вислав протест до Єгипту. На це Нассер заявив, що все залежить від політики Бонну: нехай уряд НФРеспубліки припинить посилати зброю до Ізраїлю. Для уряду НФРеспубліки ця Нассерова вимога була як грім з ясного неба. Адже ж договір про постачання німецької зброї в Ізраїль був укладений таємно між Аденауером і ізраїльським прем'єром Бен Ґуріоном, ще в 1960-му році.

В Бонні уявляли, що про цей договір Нассер нічого не знає. До речі, на постачання зброї в Ізраїль Аденауер погодився теж під натиском американського уряду, що не хотів псувати своїх приязних відносин з арабськими країнами. Уряд НФРеспубліки прийняв вимогу Нассера, заявивши, що не буде продавати зброї в ті зони, де є „напруження". Це рішення викликало протести з Єрусалиму, бо одночасно Москва посилає зброю в Єгипет, що теж належить до „зони напруження".

Нассер не відмовився прийняти Ульбріхта в Єгипті з почестями, як „голову держави". На загрозу з Бонну, що НФРеспубліка перестане давати Єгиптові допомогу на розвиток господарства, Нассер не звернув уваги. Інші арабські держави заявляють, що визнають уряд Ульбріхта, якщо Бонн припинить фінансову й технічну допомогу Єгиптові або зірве дипломатичні зв'язки з країною над Нілом.

Через доктрину Гальштайна склалася для НФРеспубліки невигідна ситуація в міжнародній політиці. Кожна держава в світі може поставити до Бонну вимогу: давай гроші, а не даси, то ми визнаємо „другу німецьку державу" в совєтській зоні. Уряд НФРеспубліки ще не сказав останнього слова в своїй політиці щодо Єгипту. Уряд Ерґарда проголосив припинення фінансової допомоги Нассерові, але ще не зірвав з ним взаємин.

Політикою поступок Єгиптові НФРеспубліка не зробила Нассера своїм приятелем. Він надто тісно зв'язався з Москвою. Зате поступками арабам Бонн настроїв проти себе Ізраїль.

Слід зазначити, що союзники НФРеспубліки (Франція, Англія, ЗДА) не допомогли урядові Ерґарда в його трудній позиції.

Уряд у Вашинґтоні „умив руки", мовляв, американці збентежені рішенням Бонну припинити постачання зброї Ізраїлеві (частина танків, призначених для Ізраїля, була американської продукції). В цих обставинах уряд Ерґарда стоїть над розбитим коритом, що зветься „доктриною Гальштайна", і не знає, що з цим пошкодженим знарядом робити.

П. А.

КУРДСЬКОМУ БРАТОВІ

Борітеся — поборете!
Т. Шевченко

Волають гори, кровію политі,
Підбиті зорі падають униз,
В пахкі долини,
зранені і зриті,
Вдирається
голодний шовінізм.

О, курде, бережи свої набої,
Але життя убивці не щади!
На байстрюків
свавілля і розбою
Кривавим смерчем,
бурею впади!

Веди із ним кулями розмову,
Вони прийшли
не тільки за добром:
Прийшли забрати
ім'я твоє, мову
Пустити твого
сина байстрюком.

З гнобителем
не житимеш у згоді!
Йому — панять,
тобі тягнути віз!
Жиріє з крови
змучених народів
Наш ворог найлютіший —
шовінізм.

Він віроломство
заручив з ганьбою,
Він зробить все,
аби скорився ти...
О, курде, бережи свої набої,
Без них тобі
свій рід не вберегти.

Не заколисуй ненависти силу.
Тоді привітність
візьмеш за девіз,
Як упаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст.

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

(Передруковано із журналу „Сучасність", ч. 1, 1965, за дозволом Дослідно - Видавничого Об'єднання „Пролог" у Ню Йорку).

НА ТЕМИ ДНЯ

Виказка

Отака собі звичайнісінька виказка, як оце ми бачимо в наших дітей, що вчаться в американських школах. Вони, ті діти, організують різні „клюби". Часто такий „клюб" складається лиш з двох-трьох осіб, що вчаться в одній клясі, або живуть на тій самій вулиці. Вони бавляться в той „клюб", але — мають виказки. На звичайному аркушикові паперу написано дитячою рукою ім'я і прізвище „члена" та назва „клюбу". Той клаптик паперу загорнено у плястику, куплену за один цент у „пені-сторі", і виглядає на справжню виказку.

А ми, дорослі українці, члени різних парафій, організацій і об'єднань, дуже часто не маємо нічого. Чому?

Найперше тому, що ми ще з дитинства звикли до нашого українського організаційного примітивізму. Ми вважаємо за люксус, за непотрібне те, що в інших народів трактується поважно, як необхідне.

А щоб переконатися, якою необхідною є ота звичайна виказка члена кожної організації, досить уважно приглянутися до перебігу різних загальних річних зборів багатьох наших організацій. Скільки метушні! Скільки плутанини з членськими внесками! А при голосуванні під час вибору нової управи! Скільки даремної витрати часу лише тому, що такої звичайної дрібниці, яку має кожна дитина в Америці, у нас нема!

Тим часом виказка не тільки облегшує справу фінансової контролі членства, справу організаційного переведення зборів. Вона має також психологічний вплив на власника того документа. Людина, що вступає в члени якоїсь організації, до певної міри гордиться нею, пропагує її ідеї чи завдання. І така маленька виказка стає часто в пригоді на користь самої організації, що її видає. Росте престиж тієї організації.

Та й не тільки це. Виказка потрібна для сьогоднішнього члена тієї чи іншої організації як доказ чогось, як свідоцтво, як частина його автобіографії.

Ми носимо в своїх кишенях стільки американських виказок: дозвіл на їзду автом, юнійну книжечку, виказку автомобільного клюбу, картку забезпеченової компанії, що українські виказки, які ми не потребуємо носити кожного дня, а лише бодай у суботу чи неділю, коли буваємо в українських домах чи церквах, — не завалять. Виказка у формі картки в плястиковій обгортці коштує буквально кілька центів, кожна найменша організація може собі на те дозволити, а користи з неї буде багато більше, ніж це здається на перший погляд.

Іван Овечко

ПІДЗЕМНІ „СКОРОХОДИ"

На шахті „Рутченківвугілля" бриґада Івана Зінченка за місяць виконала роботу, яка потребує звичайно цілого року, — твердить кореспондент „Радянської України" у ч. 28, називаючи цих робітників „підземними скороходами".

Якщо вірити тому кореспондентові, то бриґада Зінченка — це вже справжні „роботи."

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВІДЛИГА НА ЕМІҐРАЦІЇ

Політична концепція коекзистенції заполонила багато умів на Заході, вона має своїх прихильників і серед української політичної еміґрації. Та не в тому лихо, що є люди, які вірять в еволюцію комунізму і тому є за коекзистенцію, — лихо в тому, що ті люди хочуть з позицій коекзистенції вести боротьбу за визволення України. Позиції коекзистенції доводять їх до визнання УССР — українською державою, отже елемент боротьби за визволення відпадає. Але не зважаючи на це, вони не хочуть відкинути паравану боротьби, і виходить карикатура. І саме в тому й лихо.

Одним із таких карикатурних виявів є твердження, що рівночасно з „відлигою" в Україні повинна наступити — „відлига" на еміґрації, отже „лібералізація" і „демократизація" поглядів української політичної еміґрації. „Краєві — вони кажуть — треба подати руку в його боротьбі, еміґрація мусить взяти участь у боротьбі народу".

Всяка дискусія про реакцію, лібералізацію, участь і т. д. буде яловою, доки під усі ті символічні ікси та іпсилони не підставимо конкретні поняття. Реакція, наприклад, означає наворот до покинених форм. До чого змагає тепер цілий український нарід, а за ним навіть більшість комуністичної партії, як не до привернення покинених форм життя політичного, суспільного, господарського і культурного? Донедавна улюбленим сльоґаном еміґраційних „лібералів" було речення: „Змін в Україні не можна відвернути". А виявляється, що не тільки можна їх відвернути, але що за їх відверненням тужить цілий нарід, а комуністична партія у відверненні змін бачить єдиний можливий вихід з хаосу.

Коли, отже, еміґрацію окреслимо як реакцію, а комунізм, скажім, як поступ, тоді процес, що відбувається в Краю, не можемо окреслити інакше, як тільки реакцію. Не реакційний „ікс" наблизився до комуністичного „іпсилону", а навпаки. Виявилося, що, беручи річ логічно, рацію мала реакція. Чому ж тоді еміґрація (чи коли хто воліє — реакція) мала б уступати із своїх позицій і зміняти позиції, коли вони виявили свою вищість? Коли в Краю перемогли, хоча б у малій мірі, погляди, які обстоює еміґрація, то чому еміґранти мали б хитатися в переконаннях, які виявилися слушними?

Зміни, які розгортаються в Краю (а дай Боже, щоб розгорнулися якнайшвидше), аж ніяк не доказали, що еміґрація не мала рації. Вони не тільки ні в чому не повалили, але, навпаки, безспірно потвердили слушність і справедливість поглядів еміґрації. Чи ми їх назвемо реакцією, чи інакше, це байдуже, факт, що вони були і залишаються далі рацією. Хібащо ми приймемо, що еміґрація голосила й голосить такі погляди, як конечність вічної злуки України з Росією, скріплення совєтських окупаційних залог, переслідування Церкви, загострення терору, обниження життьової стопи, вивіз національного майна до Росії, вивіз українського населення на цілинні землі, ліквідація української мови і т. д. Коли приймемо, що такі є погляди еміґрації, тоді справді можна було б подумати про „лібералізацію" і „демократизацію" поглядів. Однак, у дійсності непоступливість еміґраційної реакції і вузькість її понять засновуються на тому, що вона, замість двох відсотків свободи для України, домагається сто, що, замість виборів з одного списку, домагається привернення повної демократії в Україні, що, замість слів про свободу релігії — домагається привернення зліквідованої української Католицької і автокефальної Православної Церков, звільнення арештованих священиків і монахів, що, замість деякого злагіднення терору — домагається повної його ліквідації і т. д. Чи справді — нехай відповідять речники еміґраційної „лібералізації" — ступінь реакційности тих поглядів є непристойний і чого в практиці належало б виректися, щоб „подати руку Краєві у його боротьбі за визволення"?

Другий неясний символ — це оте „визволення". Чи ми мали б забути, що комуністичний режим в Україні насаджений силою чужої держави і що його й далі втримує та сила? Що коли б не та чужа держава, комуністи були б зметені з поверхні життя в Україні негайно і раз назавжди, не шляхом перевороту, але власне шляхом вияву найдемократичнішої волі народу? Чи ми мали б вірити, що український нарід вже такий скомунізований, що вершок своїх аспірацій бачить у здобутті влади секретаря КПСС? Що вже можна скласти руки, бо ми здобули все, що можливе, і немає вже до чого більше змагати?

Коли, отже, національні цілі залишаються ті самі, то чому ми мали б зрікатися засобів, що ведуть для них? Чому еміґрація мала б складати зброю з тієї причини, що стосунки в Україні можуть дещо покращати? „Лібералізація" поглядів еміґрації означала б прийняття тези, що наше завдання скінчене. А коли не скінчене, то боротьбу треба продовжувати в тому власне напрямі, в якому йшла досі. Бо на тому спирається третій словний символ, ота „участь" в боротьбі народу.

Еміґрація є на те, щоб боронити права народу на свободу і уладження життя християнським способом. „Відлига" суперечить поняттю еміґрації так, як неволя свободі або слушність кривді. Особливо не вільно християнам толерувати зла в жадній постаті. Еміґрація є урочистим протестом, а не застереженням. На застереження місце не на еміґрації, але в Краю. Отже, коли хтось чесно дійшов до висновку, що стосунки в Україні змінилися до такої міри, що немає причини підносити урочистий протест супроти вільного світу, той повинен вертатися до Краю і там переконатися, яка далека ще дорога до заспокоєння потреб і аспірацій народу. Натомість еміґрація не підлягає ступенюванню. Коли є, то завжди урочиста й непоступлива. Коли існує, то завжди як протест. Бо вона існує не тому, що в Києві бракує помешкань, а у Львові дорогий хліб, а тому, що народ в неволі і що накинено йому суперечний з його сумлінням устрій.

Дивна річ, що люди, які так охоче покликаються на погляди народу, зовсім не цікавляться тим, що цей народ насправді думає, відчуває і до чого змагає. Чи хто з речників „лібералізації" еміґрації спитав хоча б одну людину з Краю, що вона думає про такі відлигові маніпуляції? Бо коли б запитав, то довідався б (як же легко це перевірити!), що в Україні панує погляд, що чим більша пільга в системі, тим гостріше повинно бути становище еміґрації. Оце найліпша форма допомоги народові в боротьбі за його повне визволення.

Д-р Михайло Кушнір

Анатолій Петрицький

Нижче передруковуємо без змін з київської „Літературної Газети" з 19-го лютого ц. р. уривок із спогадів поета Леоніда Первомайського про визначного українського мистця-портретиста і одного з фундаторів українського театрально - декоративного мистецтва Анатолія Петрицького, який минулого року помер у Києві.

Редакція

Анатоль Петрицький був блискучим психологом, глибоким знавцем людської душі. Його портрети жили на полотні живим життям. Я знав особисто всіх людей, яких він малював, і не міг не дивуватися тій внутрішній духовній подібності, яка панувала на його портретах.

Він далекий був у своїй портретній творчості як від формалістичної деформації, так і від фотографічного реалізму.

Всього, що сталося далі, мені не хочеться згадувати. Занадто важким тягарем лежать ті спогади на душі. Але з пісні слова не викинеш. Наближалися роки масового порушення соціалістичної законності, пов'язаного з культом особи Сталіна. Поміж представників усіх верств суспільства безпідставних репресій зазнавали письменники, художники, композитори, актори... Спочатку портрети відомих усій країні людей, портрети, мистецької і документальної вартости яких не можна перебільшити, знімали зі стін літературного музею і ставили в сховище. Далі справи пішли гірше. Боячись і собі бути звинуваченими в приховуванні портретів „ворогів народу", люди, прямим обов'язком яких було зберігати фонди музею, почали їх нищити... Стіни музею оголилися. Згодом і сам музей закрито, чи не тому, що в ньому вже не залишалося ні портретів, ні рукописів.

Шість портретів олійної серії пощастило врятувати. Петрицький не захотів їх узяти. Коли йому запропонували, він тільки махнув рукою й одвернувся. Три портрети до початку війни зберігалися в мене: серед них блискучі образи Володимира Сосюри і Володимира Кундзіча. Під час німецької окупації загинули й вони. Загинуло також багато полотен і з харківської майстерні Анатолія Петрицького, яка містилася тоді вже не в будинку „Слова", а на вулиці Чернишевського, де він і жив останні роки перед війною.

Я не маю сумніву в тому, що вже в повоєнні роки, сідаючи за новий портрет чи натюрморт у своїй великій похмурнуватій майстерні в Києві на Пушкінській, Анатолій Галактіонович згадував усе, що згинуло і не могло бути відновленим, засмучався — і багатьох розпочатих речей не закінчував...

З двох портретних серій художникові пощастило відновити тільки один акварельний портрет — композитора Пилипа Козицького, який вражає гармонійністю форми, надзвичайною м'якістю фарб, співзвучністю ліній і глибиною характеристики, — репродукція з цього портрета видрукувана у відповідному томі УРЕ разом з короткою і стриманою довідкою про художника.

Помер Анатолій Петрицький нагло. Його забрали в лікарню із запаленням легенів і через тиждень вернули додому. Він не обдурював себе марними ілюзіями, одвернувся до стіни і замовк... Його бурхливий, часом нестримний темперамент, наче принишк перед неминучим кінцем.

Ми сиділи в кухні його маленької кватири на Золотоворітській. У кімнаті працівник похоронного бюра опоряджав небіжчика. В майстерні на мольбертах стояли незакінчені етюди. На шафі, як і безліч років тому, роззявляла рота яскраво розмальована старовинна шпаківня. Нас було дуже мало. Ми говорили пошепки, наче боялися порушити останній спочинок великого художника.

В день похорон стояв великий мороз. Сонце то освітлювало хрести і чорні дерева на кладовищі, то ховалося за довгастими смугами білих хмар. Говорилися промови і почувалося, що більшість з тієї невеличкої купки людей, що прийшла до свіжої могили, не знала в ту хвилину, що промерзла земля Байкового кладовища приймає в свої обійми геніяльного мистця.

Леонід Первомайський

Леся Лисак

НА СТАРУ ТЕМУ

Вони сиділи при столику, прикрашеному букетом паперових квітів, і вдивлялись в танцюючі пари. Кольорове світло ховзалося по гладко зачісаному волоссю старшої пані і по русявій, злегка сивіючій косі її співрозмовниці. Велася розмова стара, як світ: „ми і наша молодь", така ж сама, як — тридцять, п'ятдесят, сто років тому і більше — дискусія завжди палка й пристрасна, завжди забарвлена ноткою ностальгії („бо як ми були молоді"), завжди авторитетна („ми, старші, маємо життьовий досвід") і завжди актуальна („бож молодь — наше майбутнє")...

— А де ж наша молодь? — це старша пані. — Гляньте на залю — самі громадяни в „середньому віці". А де ж молоді? Невже теперішня молодь не любить танцювати?

— Вони мають своє товариство і свої забави, — це ніжно сивіюча коса. — Їм тут не цікаво.

— О, так, знаю, їм цікавіше танцювати в якомусь тісному, напівтемному ресторанчику, де грають на платівках оту жахливу модерну музику, від якої болить голова. І там вони можуть свобідно розмовляти не-українською мовою. Тут, на забавах громадянства, якось не годиться вживати чужої мови... — це терпко старша пані.

— Дозвольте, — перебиває русява коса, — в цьому відношенні їх треба розуміти. Їм же ж легше висловлювати свої думки і почування в чужій мові.

— Цей арґумент я вже чула безліч разів, — сухо старша пані, — але він мене не переконує. Ви пригадуєте собі, чим була колись для нас, молодих, рідна мова? Призадумайтесь!

... Нитка спогаду потяглася в давні роки.

— Так, це правда, — русява коса, — як ми були молодими, ми гордо й рішуче вживали всюди рідної мови, зокрема там, де окупанти не хотіли її чути: в державних установах. Так, пам'ятаю як за часів польської окупації студіююча молодь завжди вимагала по-українськи залізничних квитків, а їм відповідали: „Нє розумєм кабаньскєй мови, мув по-людзку". Як не раз втрачали поїзд, бо їм кричали в обличчя: „Нєма жаднего Перемишля — повєдз Пжемисьль"! Так, пам'ятаю... Але це були інші часи, і це був вияв спротиву.

— Пробачте, — іронічно старша пані, — це було щось більше від самого тільки спротиву. Це був вияв національної свідомости, національної гордости нашої молоді — вияв їхніх прагнень. Ну, скажімо попросту — їхньої ідейности.

— Прошу, не кидайте надто гострих закидів сучасній молоді, — невдоволений голос пані з косою —. Так не можна... Не можна підходити шабльоново до цієї справи. Ви вже заторкуєте почування: відома ж річ, що любов до рідної мови тісно пов'язана з любов'ю до землі. Ті, що тепер підростають, ніколи не бачили рідної землі. Їм важко відчути й зрозуміти, чому саме і чим саме ця земля така дорога для нас, старших. Ми ж були органічно пов'язані з землею, а в них цього зв'язку нема і не може бути. Чи ви цього не розумієте?

— Ви мене не переконаєте, — байдуже здвигнулись рамена старшої пані, — зовсім не переконаєте. Ідей не можна бачити наглядно, ідеї це символ. Пригадайте собі, як ви були молоді. Чи ви не захоплювались, наприклад, поотаттю Мазепи, хоч він жив двісті років перед вашим народженням?

— Це було щось зовсім інше, — втомлено пані з косою. — Нас інакше виховували, ми жили в інакших обставинах...

— Цим ви хочете сказати, що часи змінюються? Дуже легке оправдання, — суворо старша пані. — Мовчанка. — Ну, хай вже буде по-вашому. Погоджуюся: і зв'язок з землею, і живі традиції, і рідне оточення, рідні школи — це все оформлювало думку молоді. Але скажіть мені, — голос зазвучав металом, — скажіть мені, що, на вашу думку, є найбільш притаманною прикметою молоді?

З-під сивіючої коси дещо гублений погляд.

— Уточніть, будь ласка, ваше питання. Про молодь якого саме часу ви думаєте? Адже ж люди кожної епохи мають притаманні їм прикмети!

— Ви помиляєтеся! — вперше тепло глянули очі старшої пані. — Відколи є людство, відколи існує молодь — в кожному поколінні вона має одну незмінну прикмету. Її можна назвати безліччю назв, таких, як ідеалізм, пробоєвість, відвага, шукання нових шляхів, бажання творити нові цінності — словом увесь той романтично-ідейно-бунтівничий порив, який я зву „вогонь душі".

Мовчанка... Хвилини, що здаються дуже довгими... А потім старша пані гірко:

— Покажіть мені порив, „вогонь душі" сучасної молоді! Я бачу їх байдужими до всього, не враховуючи їхніх особистих дрібних справ, пасивними, інертними. Кажуть, що ми, старші, байдужіємо, але молодь не повинна, не може!

Мовчанка. А потім з болем:

— Докажіть, що я помиляюсь! Скажіть, що є краще, багато краще, як це бачать старі очі.... песимістки!

Сивіюча коса похилена в задумі. Може шукає арґументів в обороні молоді, а може пішла думками у свою власну молодість перевірити, як воно було колись... А коли підвела голову — старшої пані вже не було при столику. Можливо, що її ніколи там не було, що ця розмова ніколи не відбулася...

... А все таки цікаво, чи справді прикметою молоді є... порив?

Заповіт родини Саїв для Стемфордської семінарії в сумі $64,000

На світлині бачимо Преосв. Кир Йосифа, Єпископа Стемфорду, як відбирає чек в сумі $58,473.11 і цертифікат 70 уділів Соконі Мобіл Ойл Компані. На знимці видно й Впр. о. П. Скриньковського, ректора Семінарійського Коледжа (перший зліва), Впр. о. Івана Стаха, канцлера Стемфордської Єпархії, адвоката Івана Робертса і Впр. о. Омеляна Манастирського, Генерального Вікарія Єпархії.

12 лютня Впреосвященний Кир Йосиф, Єпископ Стемфорду, одержав від адвоката п. Івана Робертса чек в сумі $58,473. 11 та цертифікат 70 паїв нафтової кампанії вартости $6,000 як „спадок", згідно з тестаментом Марії Саїв і її сина Івана, які померли минулого року, залишивши весь свій масток для Української Католицької Семінарії в Стемфорді. Зворушений тим даром Кир Йосиф сказав, що „це найбільша пожертва на нашу Семінарію, яку Стемфордська Інституція колинебудь одержала продовж своєї 32-річної історії. Родина Саїв залишила весь свій земський масток Богові та справі Божій — виховання нових кадрів священиків для українського народу. Який це благословенний спосіб переходити з цього світу, та явитись перед Сотворителем, щоб здати рахунок зі свого управління Божими дарами на землі!".

В пам'ять Родини Саїв Кир Йосиф назвав одно крило новозбудованого Коледжу в Стемфорді в їх честь — „Саїв Крило". Кожного дня при Св. Літургії Преосв. Єпископ згадуватиме родину Саїв, питомці будуть щодня молитись за цих своїх Добродіїв, а в річницю смерти батька Василя (9 грудня), матери Марії (27 лютого) будуть відправлені поминальні Богослужби по кінець віків. „Це малий спосіб, що ним можемо висказати нашу оцінку та подяку їхній щедрості, казав Кир Йосиф, бо один Господь відповідно заплатить родині Саїв за їх дар для Церкви".

Надіємось, що пожертва родини Саїв стане з роками ще більшою через те, що дає добрий і тривалий приклад для багатьох інших, що підуть їх слідами. Цей подарунок значно зменшить довг, який залишився в сумі $600,000 по вибудуванні нового Коледжа Семінарії в Стемфорді.

Родина Василя і Марії Саїв мешкала в Брукліні та належала до парохії Св. Духа.

Батько помер в 1953 році, залишивши вдову Марію і сина одинака Івана. Ощадно всі жили та вміло робили інвестиції так, що масток їх зростав із кожним днем. Десять літ пізніше Марія занедужала на пістряка та приготовляла передати масток синові. Несподівано й син захворів тяжко на цю саму недугу. Мати, вже сама на смертній постелі, розуміючи свій стан як і свого сина Івана, який колись і сам думав над покликанням до священства, виробила новий тестамент із своїм родинним адвокатом, п. Іваном Роберсе (Роборецьким), приятелем Івана, та записала весь родинний масток на нашу Семінарію в Стемфорді.

ПРОФ. Д-Р АНТІН ШУТКА

проф. д-р Антін Шутка

5 грудня 1964 року Товариство Українських Інженерів Америки влаштувало в Українському Інституті Америки ряд доповідей з ділянки технічних наук. Була і доповідь проф. д-ра Антона Шутки п. з. „Досліди в ділянці хемічної еволюції". Оперуючи рядом хемічних знаків і діяграм, доповідач порушив ряд цікавих питань, які є актуальними під цю пору в ділянці хемії, фізики, біології і атомової енергії. Прелеґент ствердив, що можливість творення штучних організмів є близька.

Заки автор цих рядків приступив до інтерв'ю з проф. А. Шуткою, ми обопільно пригадали собі львівські гімназійні часи, як також своїх старих колеґ.

Проф. Антін Шутка закінчив „Техніше Гохшулє" в Ганновері — Німеччина 1951-го року, а в 1959-му році був промований на доктора хемії на Пенсильвенському Університеті. Як звичайний професор хемії, крім викладів на університетах, він працює також над різними лябораторійними дослідженнями, впершу чергу атомової енергії.

Проф. А. Шутка є автором 20-ти наукових праць, які були друковані в ЗДА і Англії.

В жовтні 1963-го року він, як представник американського наукового світу, брав участь в міжнародному з'їзді науковців, що відбувся на Флориді. Там виголосив доповідь п. з. „Симпозії про походження передбіологічних систем", та між іншим, мав живу дискусію з заступником голови Академії Наук СССР.

На цей рік з загальної суми 50.000 дол., призначених на наступних три роки, професор А. Шутка одержав від NASA (National Aeronautics and Space Agency) дотацію (grant) в сумі $18,000 та дотацію в сумі 18.000 дол. для опрацьовання тематики п. з. „Походження життя на землі й на інших плянетах", а проф. Мелвин Калвин (лавреат нагороди Нобеля в ділянці хемії 1961 р. з Каліфорнійського У-тету) запросив його до співпраці на літо 1965 р.

Наукова Національна Фундація спонзоруватиме це запрошення.

Як одного з передових американських фахівців від хемії, проф. Шутку запрошує ряд університетів з доповідями.

В поворотній дорозі з Пенсильвенійського у-тету проф. Шутка затримався на кілька годин в Ню Йорку, де взяв участь в Технічно-Науковій Конференції Т-ва Українських Інженерів.

Під цю пору, проф. Шутка є звичайним професором хемії в Католицькому У-теті в Дітройті. Він є членом НТШ, УВАН, Товариства Українських Інженерів, Америки, та ряду американських фахових товариств.

Маркантне в професора Шутки ще й те, що він твердо й постійно підчеркує своє українське походження, яке абсолютно не перешкаджає йому, (як і всім іншим нашим науковцям), в його науковій кар'єрі.

Його найновіша „формулка" для української молоді в ЗДА є простенька. Він, як колишній політичний в'язень польських тюрем і гітлерівських кацетів, твердить, що найкращу зброю дамо нашим дітям тоді, коли допоможемо їм стати повними громадянами наукового, або професійного світу. Поповняючи ряди наукового американського світу, можна легким коштом зробити величезну роботу й для української справи.

„Нюз фром Юніверсіті оф Дітройт" з 9-го ц. м. повідомляє, що д-р Антін Шутка отримав нову дотацію в сумі 9.200 дол. від Національної Наукової Фундації, яка спонзорує для гайскул джуньйорів в ділянці хемії, біології і фізики.

Роман С. Голіят

З НАШИХ БУДНІВ

З ҐАЛЕРІЇ МУЧЕНИКІВ

Недавно хтось із друзів-літараторів нарікав у „Свободі" на так званого „майка", тобто мікрофона, який, звичайно, під час наших імпрез відмовляється кооперувати з тим, хто до нього балакає. Так... морока з „майком" належить до категорії проблем, що їх політична еміґрація, мабуть, ніколи не розв'яже. Але, на мою скромну гадку, не менше від нас, літераторів, промовців та інших гумористів, страждають нещасні піяністи, коли сідають за фортепіяно або піяніно чи то в характері солістів, чи в характері акомпаніяторів.

Як же часто, на жаль, приходиться читати в нашій пресі такі ось рядки:

„До сумних роздумувань про стан музичного мистецтва не мало причинився музичний епілог, коли мистець такої міри, як Вадим Кіпа, мусів грати на такому поганому і розстроєному фортепіяні". (В. Цісик про виступ Вадима Кіпи на вечері в пошану Мирослава Радиша).

Пригадую, після одного з наших Літературно-Мистецьких Ярмарків маестро Ігор Соневицький показував нам у ґардеробі посиніле коліно, нібн важко контужене під час футбольного матчу або в якомусь автомобільному випадку. Що ж виявляється?.. Зараз у першій частині програми, після кількох бравурних ударів по клявішах, наш маестро помітив, що одна ніжка фортепіяна злегка заколивалась і не першої молодости інструмент, перекосившись набік, почав валитися на нього! Щоб рятувати ситуацію і цілий Ярмарок, мусів піяніст підставити свою власну ногу на місце фортепіянової, і в такій розпучливій позиції геройчно витривати на посту до кінця програми!

І тому дозвольте мені не погодитись з шановним рецензентом, який писав у „Свободі", що ...„музичний супровід був у руках нашого визначного музика, д-ра Ігора Соневицького". Гм!.. Що в руках, то в руках, але головний тягар програми таки звалився був на Ігореве коліно!

Пригадується мені ще й інший епізод, тим разом з „Вечора пісні та розваги", влаштованого об'єднаними силами Ню Йорку і Торонта в одному з наших „ресортів". Піяніста, який загуляв на весіллі, заступала Наталка Баумш, артистка з довголітнім сценічним досвідом, яка на початку програми заявила, що не довіряє жадному українському фортепіянові і мусить наперед його випробувати.

Відкрила віко, запустила руку в глибину фортепіяна і витягла звідтам — уявіть собі, що: колоду карт до бриджу, кілька порожніх коробок з цигарок, гребінець, „ліпстик" і порожню пляшину з „кола-колі"... Це правда, що ця „точка" програми публіці найбільше сподобалась і всі потім ґратулювали за неї нашій гості з Торонта, але що то за потіха для артиста, коли йому дають, замість інструмента — вибачайте на цьому слові — скриню на сміття?..

Хочеться вірити, що фортепіяно та всі інші інструменти, під орудою маестра Р. Степаняка, звучатимуть чисто, дзвінко, як і голоси хорів та солістів на ювілейній виставі „Запорожця за Дунаєм", що відбудеться в наступну неділю, 7-го березня, в новій, модерній авдиторії школи св. Духа в Брукліні. Наш невтомний Оперовий Ансамбль, під керівництвом Левка Рейнаровича, призначає чистий прибуток з вистави в користь тієї цілоденної української парохіяльної школи, — за що йому честь і слава!

Ікер.

„Чайний вечір" СУА в Сиракюзах

68-ий Відділ Союзу Українок Америки 12-го грудня 1964 р. улаштував чайний вечір з художньою частиною в залі Українського Народного Дому.

Завіса розсунулась і панночки Ганя Возняк та Ірина Купровська почали співати коломийки на союзові теми.

Блискуче виконання пояснило нам, чому концерт закінчували ці ж виконавці, співаючи коломийки на злободенні питання нашого життя. Правда, ця пара досконало проспівала цю мелодійну пісню: „Тихо над річкою" під власний акомпаніямент на гітарах і цим внесли мрійний романтизм в душі присутніх, полонивши їх своїм виконанням. Це був найкращий виступ цих дебютанток.

Велике враження зробив виступ п. Фалини Войтович, яка продеклямувала свій власний сатиричний вірш: „Жінко, схаменися", в якому яскраво вивела конфлікт внаслідок бажання жінки брати участь у громадській роботі.

З емоційним наснаженням вона віддала у 2-му відділі отой так усім знайомий тип „пльоткарки" в одноіменному монолозі п. Лесі Лисяк.

Не відстала від мами і маленька Ляля Войтович, яка разом з п. Іваном Слонським виконала скеч: „Батьківська опіка", і так захопили глядачів, що довгий час не можна було перейти до наступної точки програми. Скечем п. Ніли Стецьків: „Інтерв'ю з дебютанткою" закінчено перший відділ. Виконавці п. Галина Воскобійник та панна Ірена Купровська створили правдиві образи і викликали захоплення та невгаваючі овації.

Другий відділ розпочався теж коломийками на теми „сиракюзької дійсности".

Молоді дебютантки вийшовши перший раз на сцену, показали, що не треба бути професіоналом щоб гарно передати зміст коломийок. Центральною точкою цього відділи був скеч „Я. Лукіянович Гаманець" у виконанні артистки з Ютики п. Ірени Запаранюк разом з п. Миколою Головченком з Сиракюз, які досконало виконали цей скеч пера Емілії Кулик, під невгаваючий гомеричний сміх глядачів. Ці обидва скечі взято з випуску Союзу Українок Америки, видрукувані внаслідок конкурсу сатири і гумору.

Конферансьє вели пані Ольга Чорній та Ніна Возняк і їхні дотепи викликали бружній сміх присутніх.

Мистецьку частину вечора проведено під керівництвом умілої руки довідченого режисера п. Миколи Міхновського. Вечір закінчено розиграваною кераміки власного виробу пані Фалини Войтович, яку Відділові подарувала вона на добродійні цілі, за це їй щире спасибі.

Значна частина прибутку з цього вечора пішов на Різдвяний дарунок нашим дітям та стнаршим в Европі.

Є. Є.

Олекса ГРИЩЕНКО

МОЇ ЗУСТРІЧІ І РОЗМОВИ З ФРАНЦУЗЬКИМИ МИСТЦЯМИ

(5)

Виставка відкрилася божественним ранком, божественного колишнього паризького травня. Вийнятково щасливий день, 10 травня 1925 року. Задоволені оглядаємо виставку, забиваємо останні цвяхи, аж зирк, — на порозі виросла огрядна фігура англійця. Повновиде обличчя наче кров'ю налите, бездоганно зав'язана краватка, тісний капелюх у квадратики, блискучі штиблети. Просить директора показати йому великий пейсаж з вітрини. Мендес Франс поставив образ проти стіни, і брітієць, дивлячись на мене сірими очима, каже директорові: „Спитайте мистця, чи йому ця річ подобається?" — „Якже! — весело відрубав він англійцеві, — на вітрину поклали ми хіба найкращу річ". — „Ол райт!" — була коротка відповідь. Виплатив гроші і передав свою візитну карточку. У мене в пам'яті залишилися літери подвійного англійського W. „Опівдні, — сказав, — іду до Лондону, візьму образ з собою, дружина буде задоволена". Я сказав „добре", але на серці і радість, і туга. Зараз таки, в перший день виставки, вилетів з неї образ! Хто його бачив? Кілька осіб.

Через тиждень другий сенсаційний продаж. опівдні, коли сонце виблискувало на картинах і скрізь плигали зайчики, в ґалерію, наче барвиста півонія, впала елеґантна дама в екстраваґантному строї, з жовтогарячим широким капелюхом на русявій голові. Ледь відчинила двері, як немов не від себе кинула захоплено в повітря:

— Оце і є! Я продам в Отель Друо свого Гілямента і куплю Грищенка...

— Маєте рацію, мадам, — каже директор, — у Португалії до цього часу працювало не багато мистців: Отон Фрісз і Грищенко.

Граційно ступає по м'якій підлозі, кидаючи погляд сірозелених очей ліворуч, праворуч. В інтонації присмного голосу, в повільних рухах, з усієї постаті дихає доброзичливість, ласкавість. Розглянула виставку, і зненацька спинилася перед одним образом, зблизька розглянула кожний деталь, доторкнула рукою фактуру малюнка. То був подовгастий пейсаж з молодим мисливцем у португальському капелюсі і з чудернацькою рушницею на плечі, все на ясному тлі незабутньої Коїмбри, під сірим, перлямутровим небом: будинки, будинки до самого Тахо, мов перський килим. На горі величезна біла споруда університету, із сріблястими банями знаменита катедра, де я малював зачаровану блакітними кахлями каплицю... Пам'таю, як для цього пейсажу я довго розшукував раму, аж купив її в одного букініста на узбережжі Сени, старовинну з темного золота, за кілька франків. Незнайома пані поглянула досить загадково на мене і знайшла в бюрі Мендес Франса. — „Будь ласка, сказала, подаючи йому свою карточку ось моя адреса, після закриття виставки надішліть мені образ". І тут же мило запросила мене на свої прийняття.

Стукнули двері, зник чар гості.

— О! — випалив Мендес Франс, — ви знаєте, хто це була та пані? Мадам Амос, Матільда Амос з Ельзасу! Вона родом з Мецу, її чоловік був лікарем. Колосальна фортуна, високої культури і здібностей жінка. Любов до музики. В її колекції сила всяких речей, збирає твори молодих французів, не оминає жадної виставки.

Виставка моя в Персьє закінчилася так, як ніхто не сподівався. Якось зайшов я в ґалерію Бінґ при вулиці Ля Боссі ч. 21, у близькому сусідстві з ґалерією Персьє. Несподівано до мене звертається сам власник ґалерії Бінґ — „Коли ви не продасте два ваші етюди, виставлені у вітрині, принесіть їх мені. Сам я не можу відвідати ґалерію".

ХРОНІКА УВАН У ЗДА

Нове видання Академії

В грудні 1964 року з'явився „Шевченко — Річник 10". Цей річник закінчує серію видань УВАН у ЗДА, що, починаючи з 1952 року, відзначали сторіччя відповідного року в житті Шевченка. Зміст останнього річника переважно стосується останніх місяців поетового життя. Стаття І. І. Коровицького детально аналізує останню працю Шевченка, що вийшла ще за його життя — „Букварь Южнорусский". Недавно виявленому на еміґрації унікальному примірникові „Кобзаря" 1860 року приділено увагу в текстологічній статті, що докладно описує цей досі невідомий примірник з низкою власноручних поправок і вставок поета.

Наукові конференції в грудні 1964 року

5 грудня — засідання Відділу фізико-хемічно-математичних і технічних наук. Доповідь проф. М. Зайцева: „Занечищення водних ресурсів в індустріяльних країнах".

12 грудня — засідання філософічної секції. Доповідь д-ра Б. Цимбалістого: „Психологія молодих делінквентів".

13 грудня — засідання Книгознавчої секції. Доповідь інж. П. Дубрівного: „Союз визволення України і його культурно-просвітня діяльність (1914 - 1918)".

19 грудня — Пленарна конференція пам'яті Максима Тадейовича Рильського (1895 - 1964). Проф. Ю. Шевельов — Відкриття конференції і вступне слово; Юрій Лавріненко — „Лірика і ліричний епос Максима Рильського".

Вечір пам'яті Мирослава Радиша

6 грудня відбувся вечір пам'яті мистця Мирослава Радиша з нагоди закриття виставки його картин, що від 15 листопада була у великій залі Академії (виставлено 59 картин олією і 16 акварелів).

Вечір відкрив Юрій Лавріненко. Юрій Соловій виголосив „Спогади і враження на тлі доби М. Радиша". Далі відбувся мистецький панель: модератор — д-р М. Кузьмович, учасники: В. Ласовський, Л. Кузьма, А. Малюца, Б. Певний. Музичний епілог — „Пам'яті мистця і друга" — Вадим Кіпа.

Відкриття виставки Олени Кульчицької та Софії Зарицької

12 грудня відкрито виставку картин Олени Кульчицької та Софії Зарицької. Виставку відкрив проф. Д. Горняткевич: Виставлено 72 картини Олени Кульчицької (Львів) і 21 картину Софії Зарицької (Париж).

Наукова праця і публікації членів Академії

Дійсний член Академії, професор М. Зайцев, опублікував статтю німецькою мовою „Гідрогенізазія товщів паладієвим каталізатором VII: жирні кислоти" в американськім журналі. Українською мовою опублікував статтю „Хемічні процеси при продукції поживних товщів в аспекті здоровельному і смаковому" в журналі „Вісті Українських Інженерів", рік XV, ч. 2-3, 1964. Бюро Патентів ЗДА зареєструвало за числом 3123574 від 3 березня 1964 р. винахід проф. Зайцева, що стосується вдосконалення методи гідрогенізації ненасичених жирних кислот, про що повідомлено у спеціяльному бюлетені.

Пані О. І. Василеву запрошено в 1964 році до Французького Інституту в Ню Йорку для співпраці в галузі наукової бібліографії. Уже десять років О. І. Василева є членом Американської Асоціяції живих Мов і Американської Асоціяції викладачів французької мови.

Учений економіст, д-р Лев Мельник написав два розділи книжки ,Файненшел Гендбук' (Фінансового довідника), що в 1964 році вийшов у Ню Йорку і має характер фахової енциклопедії. Розділи стосуються риску у фінансовому світі і планування капіталовкладень.

Публікація про першого Президента УВАН у ЗДА

Вийшла книжечка Лева Биковського — „Михайло Олексійович Ветухів (1902 - 1959)", Бібліотека „Нового літопису" ч. 3, Вінніпеґ-Денвер, 1964. Книжка містить біографію М. О. Ветухова і доповнена спогадами автора, що багато років з ним співпрацював, зокрема був одним з ініціяторів активізації УВАН на терені Америці.

Совєтський журнал згадує Академію

В журналі „История СССР", ч. 6, 1964, поміщено статтю І. М. Краснова „Вивчення історії СССР у ЗДА: деякі числа і факти", в якій автор дає огляд установ у ЗДА, що вивчають СРСР. Серед них згадано і УВАН у ЗДА.

Музей-архів УВАН у ЗДА

В грудні Музей-архів приготував експедицію під час наукових конференцій, присвячених 50-річчю Союзу Визволення України та пам'яті Максима Рильського.

Протягом грудня надійшла 121 книжка, 499 періодичних видань, 133 ілюстративних матеріялів, різних 110, разом за місяць — 863 одиниць. Всього протягом 1964 року надійшло 9654 одиниці. В грудні закаталогізовано 142 книжки, одержані в листопаді і грудні, а також відбитки наукових праць з попередніх років. Всього за рік закаталогізовано 2203 одиниці, а з початку роботи (1961 р.) — 12363. Заінвентаризовано мистецьких і пам'яткових речей у грудні 22 одиниці, в 1964 році — 183, всього з початку роботи (1962 р.) — 1078 експонатів.

З найцінніших матеріялів, що надійшли у грудні, треба відзначити передану Іриною Шох одержану з Лондону частину мистецького архіву диригентки Платоніди Щуровської. Тут є різні пам'ятки і відзнаки, дві платівки з записами хору, велика фотографія Олександра Кошиця з присвятою: „Талановитому диригенту, моєму доброму другові та співробітникові по „многострадальній роботі" і подорожі Української Республіканської Капелі, Платосі Щуровській на добрий спомин. Прага. 26. 1919 р. Ол. Кошиць". У „Золотій книзі", куди слухачі концертів хору Щуровської записували свої враження, знаходимо записи і автографи Олександра Олеся, Дмитра Антоновича, Дмитра Дорошенка, Ст. Людкевича, Павла Маценка, Л. Білецького, І. Горбачевського, Андрія Яковлева, Віктора Приходька, Софії Русової, Федора Стешка і багатьох інших видатних українських діячів культури. Нестор Ніжанківський, Микола Аркас, Ст. Людкевич та інші вмістили також і невеличкі музичні композиції, присвячені П. Щуровській. Найбільше захоплення в записках, зроблених після ювілейного Всеслав'янського фестивалю в Празі 1928 року. Тут — імена славних чеських композиторів, письменників і професорів. Ольга Кобилянська записала до „Золотої книги" 3 червня 1928 року: „Хто українцем родився, має боротись за свою націю, мов за своє власне існтовання".

Серед інших дарунків з великим признанням треба згадати виготовлені інж. М. Пежанським 51 діяпозитив „Трипільська культура" в зв'язку з запляновaною Музеєм-Архівом УВАН у ЗДА конференцією пам'яті археолога Вікентія Хвойки на відзначення 50-річчя його смерти. Скульптор В. Сімянців з власної ініціятиви і дозволу власника зробив для Музею-Архіву гіпсову копію з бронзового медальйона роботи Антона Павлося „Юрій Переможець". Від д-ра Ю. Трухлого Музей одержав три рекорди з записами колядок і пісень на Шевченкові слова у виконанні хору під дириґентурою професора І. Трухлого. В грудні почали надходити передавані Дм. Герчанівським, як його депозит, — книжки, періодичні видання, рукописи і матеріяли на теми військової історії, церковних питань та інше. Інші жертводавці: К. Антонович (2 одиниці), О. Архимович (26), Л. Биковський (17), М. Галій (21), В. Голубничий (3), Д. Горняткевич (1), П. Дубрівний (1), Б. Загайкевич (1), М. Заклинський (1 комплект зібраних ним матеріялів), Л. Івченко (23), В. Кедровський (6 фото), М. Колянківський (1), Г. Костюк (1), І. Новосівський (1), Є. Онацький (3), Т. Пасічник (1), Р. Пачовський (1), Є. Перейма (комплект зібраних ним матеріялів), Д. Петрівський (2), О. Підсуха (3), П. Постолюк (20), О. Русіч (3), І. Світ (1), А. Терещенко (1), В. Трембицький (1), С. Шварц (1), Ю. Шевельов (10), Т. Шумилович (1), А. Юриняк (1), Г. Яремчук (1).

Фінансові відомості — надходження в грудні 1964 р.

По 100 дол. надіслали д-р Ніна Дражньовська (Тінек, Н. Дж.) і Докія Гуменна. По 60 дол. — д-р Д. Лепкий (Стейтен Айленд, Н. Й.) і Старий К. К. По 50 дол.: д-р Я. Восвідка (Н. Й.), д-р М. Гнатчук (Ломбертвіль, Миш.), П. Кулиняк (Нюарк), д-р Джеррі Мугайчук (Огайо), В. А. Філіпчак (Пасейк), З. Юрків (Н. Дж.). Тарас Шегедин (Нюарк) надіслав 40 дол. Український Народний Дім у Лорейні і К. Бризгун (Торонто) — по 35 дол. Внески по 25 дол.: д-р В. Богданів (Н. Й.), д-р Я. Білинський (Дел.), Т. Вислоцький (Нюарк), М. Зайцев (Нюарк), М. і В. Знаєнко (Н. Й.), І. Крамаренко (Н. Й.), д-р Р. Клемкевич (Флорида), К. Косенко (Н.Й.), д-р О. Лебедович, д-р К. Лебедович (Миш.), М. Ляшенко (Шикаґо), С. Кротюк (Денвер), Б. Лотоцький де Веліґост (Н. Й.), Л. Марґоліна-Ганзен (Мд.), Е і О. Мельник (Сан Франсіско), д-р В. Марчук (Ілл.), Ю. Нещадименко (Н.Й.), І. Панчук (Миш.), О. Повстенко (Вашинґтон), І. Решетар (Сеател), І. Розгін (Ілл), М. Овчинник (Миш.), В. Савицький, О. Савицька (Юта), І. Стеців (Нюарк), д-р Дарія Савдин (Дітройт), Є. Федоренко (Нюарк), Ю. Шевельов (Н. Й.), І. Шевченко (Н. Й.), д-р В. Шебунчак (Н. Дж.), Ю. Щербанюк (Шикаґо), А. Худяк, Л. Худяк (Дітройт), д-р М. Яримович (Мд.), Пожертви по 20 дол.: М. Іваницький (Н. Й.), Ада Кулик (Вашинґтон), Н. Новобірський (Н. Й.), Б. Томків (Аллеґані, Н. Й.), д-р А Школюк (Огайо); друзі Михайла Стратієнка склали в день його 78-річчя 20 дол. для Академії. Пожертви ппо 15 дол.: Г. Гагарін (Джерзі Сіті), В. Кедровський (Меточин, Н. Дж.), В. Одинський (Н.Й.), д-р Л. Соневицький (Н.Й.), А.П. Филипович (Мінн.), А.М. (Н.Й.). 12 дол. склала д-р А. Пашковська (Н.Дж.). Надіслали по 10 дол.: Євдокія Блавацька (Філядельфія) — замість святкових карток приятелям і знайомим; А. Базар (Торонто), І. Бутко (Н.Й.), Я. Гніздовський (Н.Й.), М. Гринішак (Н.Дж.), В. Діберт (Нюарк), О. Діберт (Каліф.), Галина Дмитрів (Лос Анджелес), Л. Дражевська (Н.Й.), Ю. Зеленський (Н.Й.), О. Зуєвський (Н.Дж.), д-р М. Кузьмович (Бабилон), О. Гладкий (Н.Й.), Р. Лисяк (Стоні Пойнт, Н.Й.), о. Я. Костецький (Н.Й.), О. Данко (Ню Гейвен), Т. Липовий (Н.Й.), д-р Т. Мацьків (Акрон, Огайо), П. Моцюк (Жолієт, Ілл.), В. Маркусь (Шикаґо), О. Несін, д-р М. Несін (Н.Й.), Алла Нещадименко (Н.Й.), Л. Окиншевич (Вашингтон), Архиєпископ Палладій (Н.Й.), д-р М. Радолицький (Н.Й.), д-р Р. Сочинський (Н.Й.), д-р Н. Синявська (Н.Й.), д-р Р. Топольницький (Вілліямсвіл, Н.Й.), д-р Н. Туркевич (Дітройт), П. Шох (Н.Й.), П. Шатун (Н.Й.), Жозефіна Чиж (Н.Й.). Пожертви по 5 дол.: В. Бойко (Балтімор), М. Гайда (Бостон), Я. Гриневич (Н. Й.), І. Гаврилюк (Трентон), Ю. Богун де Ляре (Н.Й.), П. Дібрівний (Н.Й.), М. Каплистий (Пенна), Кузик Констракшен Ко. (Трентон), І. Ковальчук (Мілвілл, Н.Й.), В. Палийчук (Балтімор), д-р Марія Слиж Фішер (Ілл.), М. Сурмач (Н.Й.), о. Іван Ткачук (Н.Й.), Д. Тромса (Н.Й.), Р. Форостина (Н.Й.), д-р В. Шиманів (Шикаґо). 3 дол. — О. Василева. Відсотки, одержані від Українського Народного Союзу передали Академії: 3 дол. — Богдан Крейр і по дол. 2.90 — Анна Креєр і Михайло Креєр. По 1 дол.: Т. Луців (Мінн.), Ф. Клим і Є. Стахів.

Пожертви пам'яті тих, що відійшли у вічність

Замість квітів на могилу Т. Гупала, надіслала 20 дол. Текля Шемчишин (Ріджвуд, Н. Дж.).

Пам'яті Івана Мірошниченка надіслали по 10 дол. Аделя Мірошниченко і Лідія Доценко.

Щедрий дар на видання книги — „Леся Українка. Хронологія життя і творчости"

Відділ Союзу Українок Америки в Дітройті надіслав 350 долярів на видання книжки Ольги Косач-Кривинюк „Леся Українка. Хронологія життя і творчости". Випуск у світ цієї книжки є одним з першочергових завдань Академії і активізується збирання коштів на видання цього літопису життя великої поетеси, що його склала її рідна сестра.

Пожертви до Фонду допомоги науковцям ім. Д. Дорошенка

По 10 дол. пожертвували К. Бризгун (Торонто) і д-р Н. Синявська (Н.Й.). 5 дол. — д-р А. Пашківська (Джерзі Сити, Н.Дж.).

Від Управи УВАН у ЗДА і управи Фундації Академії

Ми глибоко вдячні усім жертводавцям, що, розуміючи значення української вільної науки, уможливлюють різнобічну діяльність Академії.

Продовжуємо збирати кошти на спеціяльні фонди Академії: видання праці „Леся Українка. Хронологія життя і творчости", видання „Аналів" Академії; фонди вшанування пам'яті професора О. Ветухова і пам'яті Тодося Осьмачки, фонд допомоги українським науковцям ім. Д. Дорошенка.

Далі робимо зусилля, щоб якнайшвидше сплатити борг за будинок Академії. Академія користується податковими пільгами. Всі пожертви на Академію прохаємо надсилати на адресу: Ukrainian Academy, 206 West 100 Street New York, N.Y., 10025.